

Aleksandra Głowczewska¹

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
ORCID ID: 0000-0002-3898-8822

SPRAWOZDANIE Z V EDYCJI OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI NAUKOWEJ PRAWNICZYCH ZAWODÓW ZAUFANIA PUBLICZNEGO „DOSTĘP DO PRAWNICZYCH ZAWODÓW ZAUFANIA PUBLICZNEGO”, TORUŃ, 14 GRUDNIA 2023 R.

LINE

W dniu 14 grudnia 2023 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu odbyła się V edycja Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Prawniczych Zawodów Zaufania Publicznego. Tegoroczna edycja wydarzenia została poświęcona zagadnieniu dostępu do prawniczych zawodów zaufania publicznego. Spotkanie zgromadziło przedstawicieli nauki i praktyki, którzy podjęli się wygłoszenia interesujących wystąpień oraz udziału w ciekawej i inspirującej dyskusji. Konferencję zorganizowała Katedra Prawa Administracyjnego przy współpracy z Kołem Naukowym Marketingu Prawniczego UMK. Wydarzenie odbyło się ze wsparciem finansowym i pod honorowym patronatem Okręgowej Izby Radców Prawnych w Toruniu oraz pod patronatem medialnym kwartalnika „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe”.

¹ Doktor nauk prawnych, asystent w Katedrze Prawa Administracyjnego na Wydziale Prawa i Administracji UMK w Toruniu, absolwentka prawa oraz ochrony dóbr kultury, sp. muzealnictwo i zabytkoznawstwo; autorka i współautorka publikacji z zakresu prawa i postępowania administracyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem prawa ochrony zabytków.

Zaproszonych gości oraz uczestników konferencji przywitał kierownik Katedry Prawa Administracyjnego dr hab. Piotr Rączka, prof. UMK, kierownik naukowy konferencji. Wskazał, że tegoroczny temat konferencji jest bardzo istotny z punktu widzenia zmian zachodzących w dostępie do zawodów zaufania publicznego. Zauważył, że warto zadać kilka pytań odnoszących się do kwestii takich, jak sens utrzymania monopolu samorządów zawodowych przy przygotowywaniu do egzaminu zawodowego lub ograniczania alternatywnych dróg dostępu do wykonywania jednego z zawodów zaufania publicznego. Wskazał, że konferencja może być również okazją do dyskusji nad uzasadnieniem zróżnicowania procedur pozwalających na uzyskiwanie tytułowych zawodów oraz kwestią przydatności egzaminu zawodowego w weryfikowaniu zdobytej wiedzy i umiejętności praktycznej kandydata.

Następnie Piotr Rączka poprosił o zabranie głosu i oficjalne otwarcie konferencji dziekan Wydziału Prawa i Administracji UMK, prof. dra hab. Zbigniewa Witkowskiego. Dziekan złożył na ręce kierownika katedry gratulacje i wyrazy uznania w związku z corocznym organizowaniem konferencji poświęconej prawniczym zawodom zaufania publicznego. Podkreślił, że podstawą funkcjonowania przedmiotowych zawodów jest art. 17 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej², której przepisy powinny być dla prawników najwyższym nakazem.

Po wygłoszonych powitaniach głos zabrała dr Karolina Rokicka-Murszewska (UMK), moderator pierwszego panelu konferencji: „Wprowadzenie do problematyki dostępu do prawniczych zawodów zaufania publicznego”. Jako pierwszy głos zabrał dr hab. Maciej Serwaniec, prof. UMK. W swoim wystąpieniu, zatytułowanym „Zawody zaufania publicznego na straży konstytucyjnego porządku prawnego”, wskazał, że samorządy zawodowe są tworzone na podstawie art. 17 Konstytucji RP, który – umiejscowiony w rozdziale poświęconym naczelnym zasadom ustroju Rzeczypospolitej – dowodzi rangi samorządów zawodowych i zawodów zaufania publicznego. Podkreślił, że działalność samorządów świadczy o decentralizacji władzy publicznej, która znacznie lepiej zaspokaja potrzeby obywateli i wiąże się z demokracją i suwerennością narodu. Maciej Serwaniec odwołał się także do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, wskazując, że przedstawiciele zawodów zaufania publicznego, by właściwie wykonywać zadania publiczne, muszą zasłużyć na zaufanie obywateli. Na to zaś składa się wiele czynników, takich jak: dobra wola, właściwa motywacja i należyte wykonywanie powierzonych zadań. Pomoc świadczona obywatelom musi wiązać się z odpowiednim poziomem wiedzy, etyki i niezależności, które gwarantuje przynależność osób wykonujących prawnicze zawody zaufania publicznego do samorządów zawodowych. Celem funkcjonowania samorządów zawodowych jest nie tylko piecza nad ich członkami, ale też gwarancja jakości i etyki świadczonych usług. Sprawowanie pieczy jest wartością konstytucyjną i nie powinno podlegać ograniczeniom politycznym.

Jako drugi swój referat wygłosił dr Karol Kosiński (UMK). Jego wystąpienie pod tytułem „Reglamentacja dostępu do prawniczych zawodów zaufania publicznego” odnosiło się do kwestii ograniczeń w wykonywaniu zawodu radcy prawnego, adwokata czy

² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.), dalej: Konstytucja RP.

komornika sądowego. Prelegent omówił na wstępie, czym jest reglamentacja i z jakich przepisów prawnych może wynikać, następnie wskazał na dwie płaszczyzny reglamentacji – reglamentację form i reglamentację dostępu do tytułowych zawodów. Prelegent zwrócił uwagę na kwestię zagrożeń płynących z nadmiernej reglamentacji, jak również konieczność zachowania umiaru i proporcjonalności. Wskazał, że warunki wykonywania zawodów zaufania publicznego zawarte w poszczególnych ustawach nie są spójne, a przepisy dotyczące warunku niekaralności i nieskazitelnego charakteru są niejasne i budzić mogą spore wątpliwości przy ich interpretacji.

Kolejnym prelegentem był radca prawny dr Kamil Dąbrowski (Uniwersytet Szczeciński), zaś tytuł jego wystąpienia brzmiał „O różnym pojmowaniu wymogu niekaralności jako warunku dostępu do zawodów prawniczych”. Nawiązując do poprzedniego referatu, wskazał, że ograniczenie dostępu do zawodu w postaci warunku niekaralności musi spełniać określone wymogi ustawowe. Racjonalne jednak wydaje się, że ograniczenia dla poszczególnych zawodów mogą być wyższe, jeśli przedstawiciele tych zawodów wykonują zadania oddziałujące na prawa i wolności jednostki. Nie jest to jednak w pełni zgodne z Konstytucją RP, zwłaszcza że przepisy regulujące dostęp do poszczególnych zawodów zaufania publicznego nie są w pełni klarowne. Nie można jednoznacznie określić, czy nieumyślne popełnienie przestępstwa przez radcę prawnego, adwokata czy notariusza wpływa na dostęp do wykonywania prawniczych zawodów zaufania publicznego. Przepisy są dodatkowo odmienne dla kandydatów na aplikantów. Prelegent, kończąc swoje wystąpienie, postawił pytanie o sens utrzymania warunku niekaralności w obecnym kształcie.

Jako ostatnia w pierwszym panelu wystąpiła dr Katarzyna Krupa-Lipińska (UMK), która jako rzecznik patentowy opowiedziała o dostępie do tego zawodu. Wskazała, że jest to zawód hybrydowy, gdyż rzecznik świadczy pomoc prawną i techniczną, zaś wykonywać mogą go osoby z wykształceniem zarówno prawniczym, jak i technicznym. Następnie prelegentka wymieniła warunki dostępu do zawodu i jego wykonywania. Podkreśliła, że po złożeniu ślubowania aplikant rzecznikowski staje się członkiem samorządu zawodowego. Niemożliwe jest w związku z tym wyprowadzenie prowadzenia aplikacji poza działalność samorządu, gdyż pociągałoby to za sobą utratę statusu członków samorządu przez kursantów.

Podczas dyskusji, która odbyła się po pierwszym panelu, jako pierwszy głos zabrał Piotr Rączka, odnosząc się do ostatniego referatu. Wskazał, że zawód rzecznika patentowego jest odmienny od omawianych dotychczas prawniczych zawodów zaufania publicznego, także w kontekście dostępu do tego zawodu. Zwrócił uwagę na bardzo ciekawy fakt dostępu do zawodu także dla techników. Następnie głos zabrał dr Bartłomiej Chłudziński (UMK). Odniósł się do wystąpień Karola Kosińskiego i Kamila Dąbrowskiego, wskazując, że reglamentacja nie powinna być czymś naturalnym i oczywistym. Jego zdaniem powinien być to jedynie wyjątek od konstytucyjnych zasad dostępu do prawniczych zawodów zaufania publicznego. Należałoby również określić ważność i charakter zawodowych i osobistych kryteriów reglamentacji. Jako kolejna głos zabrała radca prawny dr hab. Dorota Sylwestrzak (UMK), odnosząc się do przesłanki niekaralności. Wskazała, że likwidacja przesłanki byłaby absolutnie niesłuszna. Należałoby jednak zastanowić się, skąd wynikają różnice w poszczególnych ustawach oraz jak rozwiązać problem

dostępu do wykonywania zawodu w przypadku chęci zmiany. Do problematyki przesłanek niekaralności i nieskazitelnego charakteru odniosła się także zastępca notarialny mgr Joanna Wiśniewska-Budda. Wskazała na kwestię badania rękopisami kandydata na notariusza, gdzie nie ma jasno określonych przesłanek, a ocena często dokonywana jest *ad casum*.

Po przerwie kawowej rozpoczął się II panel, który moderował Bartłomiej Chludziński. Jako pierwsza głos zabrała radca prawny dr Magdalena Wasylkowska-Michór (Uniwersytet Zielonogórski, Okręgowa Izba Radców Prawnych we Wrocławiu), która wygłosiła referat pod tytułem „Regulacja dostępu do zawodu radcy prawnego jako gwarant niezależności samorządu zawodowego”. Odniosła się do definicji oraz cech samorządu zawodowego. Wskazując na cechy takie jak samodzielność i niezależność, podkreśliła ścisły związek z art. 20 i 22 Konstytucji RP. Prelegentka omówiła również warunki dokonania wpisu na listę radców prawnych oraz kryteria odmowy dokonania takiego wpisu.

Następnie głos zabrała adwokat mgr Karolina Wilamowska, reprezentująca kancelarię Wilamowscy Adwokaci spółka partnerska oraz Uczelnię Łazarskiego. Podjęła ona temat „Zwolnienia z tajemnicy zawodowej adwokata w świetle aktualnego orzecznictwa sądowego”. Wskazała na różnice między tajemnicą obrończą a adwokacką. Przywołała przeprowadzone przez Naczelną Radę Adwokacką w 2022 r. badania, w których ramach zwrócono się do sądów rejonowych w trybie informacji publicznej o wskazanie liczby wniosków o zwolnienie z tajemnicy adwokackiej. Uzasadnienia przesłanych w odpowiedzi orzeczeń wskazują na przedwczesne składanie wniosków o zwolnienie z tajemnicy.

Kolejnym prelegentem zaproszonym przez moderatora był aplikant adwokacki mgr Michał Kołbuc (Szkoła Doktorska Uniwersytetu Szczecińskiego). Podjął on temat „Problematyka wolności słowa i pisma adwokata – uwagi na tle immunitetu adwokackiego w Polsce”. Prelegent odniósł się do przepisów dotyczących wolności słowa i pisma, omówił kwestię kar dyscyplinarnych oraz problemy, które mogą skłaniać do nadużycia wolności słowa i pisma przez adwokata, takie jak niewłaściwe sugestie klienta.

Jako ostatnia w II panelu głos zabrała Wiktoria Gibała (UMK), studentka IV roku prawa. Podniosła ona interesujący problem „Alternatywnej drogi do zawodu adwokata i radcy prawnego”. Wskazała na rozwiązania, które prócz aplikacji mogą być drogą do wykonywania przedmiotowych zawodów zaufania publicznego. Przywołała ścieżkę kariery naukowej, a więc uzyskanie stopnia naukowego doktora, co pozwala na pominięcie aplikacji i przystąpienie do egzaminu zawodowego, co zdaniem prelegentki może być korzystne z uwagi na duże koszty aplikacji. Podobnie uzyskanie stopnia doktora habilitowanego oraz wpis na listę radców prawnych lub adwokatów po uzyskaniu stopnia naukowego na podstawie doświadczenia zawodowego wydają się zdaniem prelegentki ciekawą alternatywą. Podkreśliła jednak w swoim wystąpieniu, że aplikacja zawodowa zapewnia przygotowanie praktyczne czy zdobycie kontaktów zawodowych, więc nierozsądne byłoby rezygnowanie z tej drogi do wykonywania zawodu.

Następnie Bartłomiej Chludziński zaprosił uczestników do udziału w dyskusji. Głos zabrały Karolina Wilamowska oraz Magdalena Wasylkowska-Michór, wskazując, że aplikacja zapewnia nieocenione doświadczenie i przygotowanie praktyczne do zawodu adwokata lub radcy prawnego, co jest niezbędne dla świadczenia pomocy prawnej i reprezentacji klientów przed sądem. Swoje zdanie wyraził również uczestnik konferencji

adwokat Mateusz Rudziński. Odnosił się do przesłanek nieskazitelnego charakteru oraz zdobywanego doświadczenia zawodowego, wskazując, że prawnicze zawody zaufania publicznego wymagają nie tylko właściwego przygotowania teoretycznego i praktycznego, ale także wewnętrznego powołania i chęci świadczenia pomocy na rzecz jednostki.

Trzeci panel moderował dr Łukasz Maszewski (UMK). Jako pierwszy z prelegentów głos zabrał dr Mariusz Liskowski (Bydgoska Szkoła Wyższa), podejmując temat: „Konstytucyjna wolność wyboru i wykonywania zawodu a zasady naboru do zawodu komornika w świetle ustawy o komornikach sądowych”. Prelegent omówił zasady działania samorządu zawodowego komorników sądowych, przepisy dotyczące powołania oraz odmowy powołania kandydata do wykonywania tego zawodu. Wskazał, że decyzje te oparte są na uznaniu administracyjnym. W wystąpieniu Mariusz Liskowski powołał się na wyniki badań własnych, w ramach których wystąpił do Ministerstwa Sprawiedliwości i Krajowej Rady Komorniczej o przesłanie danych dotyczących liczby powołań na stanowiska komorników sądowych w latach 2013–2023. Na przestrzeni 10 lat widoczny jest wzrost powołań o ponad 1 tys. osób, a także znikoma liczba decyzji odmownych.

Kolejnym prelegentem był mgr Patryk Pieniążek (Szkoła Doktorska Nauk Społecznych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu). W wystąpieniu pt. „Wyłączenie ochrony prywatności w przypadku wykonywania zawodu komornika sądowego” prelegent omówił przepisy regulujące prawo do prywatności oraz status komornika sądowego. Wskazując na możliwość wyłączenia prawa do prywatności, odwołał się do myśli doktryny, a także orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Wskazał, że komornik jest organem władzy publicznej działającym przy sędzie rejonowym, który choć prowadzi działalność gospodarczą, nie jest przedsiębiorcą. Jako przykład wyłączenia prawa do prywatności magister Pieniążek podał konieczność składania oświadczeń majątkowych przez komorników sądowych, co budzi sprzeciw członków samorządu zawodowego. Jest to postrzegane jako zbyt duża ingerencja w sferę prywatności komorników sądowych.

Następnie moderator panelu udzielił głosu mgr Joannie Wiśniewskiej-Buddzie z Izby Notarialnej w Gdańsku, reprezentującej także Uniwersytet Gdański. Prelegentka w swoim wystąpieniu („Weryfikacja spełnienia wymogów stawianych wobec kandydata na notariusza ze szczególnym uwzględnieniem przesłanki dawania rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu”) odniosła się do kwestii szczególnych wymagań, jakie stawia się notariuszom w odniesieniu do zaufania państwa i obywateli. Z uwagi na wysoką estymę zawodu oraz odpowiedzialność finansową notariuszy od kandydatów do wykonywania tego zawodu wymaga się nie tylko nieskazitelnego charakteru (w sferze etycznej i moralnej), ale także rękojmi prawidłowego wykonywania zawodu (w sferze intelektualnej i profesjonalnej). O dużym znaczeniu wymogów świadczyć może także konieczność składania dwóch ślubowań – wobec Ministra Sprawiedliwości oraz wobec Prezesa Izby Notarialnej.

Ostatnim prelegentem był Mikołaj Brzóstowicz (UMK), student IV roku prawa. W swoim wystąpieniu „Porównanie systemów dostępu do zawodów komornika sądowego i notariusza w wybranych państwach Unii Europejskiej” omówił podobieństwa i różnice dla tytułowych zawodów w porządkach prawnych Polski, Niemiec i Francji. Zwrócił uwagę, że aplikacja komornicza i notarialna funkcjonują jedynie w Polsce. W Niemczech i Francji duży nacisk kładzie się na odbycie praktyki po ukończeniu studiów, która często kończy się egzaminem zawodowym.

Panel trzeci podsumowała owocna dyskusja odnosząca się nie tylko do ostatnich wystąpień, ale również nawiązująca do wszystkich poruszanych tematów. Głos zabrał między innymi dr Piotr Chrzczonowicz (UMK), odnosząc się do kwestii rękopisów i tajemnicy zawodowej adwokata. Głos zabrali także Karol Kosiński i Kamil Dąbrowski.

Konferencję podsumowała i zamknęła Karolina Rokicka-Murszewska, która dziękując za udział w interesujących obradach i inspirującej dyskusji, wyraziła nadzieję na spotkanie podczas kolejnej, VI już edycji wydarzenia (12 grudnia 2024 r.).